

مقدمه مؤلف

به نام خدایی که در این نزدیکی است

تقدیم به نیما یوشیج که چشم ما بود

ای کاش کنگور با اربیات شروع نمی‌شد
آفر چگونه بعد از پیدا کردن پارادوکس کیسوانت
مسن تعلیل قُرّت
ایهام چشمان نکرانت
استعاره اعلت
تشبیه زعفران پانهات
و مهاز همیشگی سفاننت
می‌توان تست قرابت زد؟

کتاب درسی فارسی دهم (فارسی ۱ دوره دوم متوسطه) که برای اولین سال وارد نظام آموزشی شده است کتابی است که بی‌شک نیاز به شرح و توضیح و دسته‌بندی و مطالب تکمیلی برای فهم بیش‌تر و ایجاد ارتباط مناسب‌تر دارد. کتاب پیش‌رویتان که به همین منظور با سبک و ترکیب کاملاً متفاوت و موضوعی تألیف شده است، شامل هفت فصل است:

فصل اول: لغت و املا ← مرتبط با قلمرو زبانی

در این فصل به‌صورت درس به درس تمام لغات معنی شده در واژه‌نامه (که آن‌ها را ستاره‌دار نامیده‌ام) و لغات معنی نشده (که آن‌ها را بی‌ستاره نامیده‌ام) را آورده‌ام. هر واژه‌ای در هر جای درس بوده مورد توجه قرار گرفته است، شامل اصل درس، کارگاه متن‌پژوهی، گنج حکمت، روان‌خوانی، شعرخوانی و حتی تحلیل فصل و گونه‌شناسی.

سعی کرده‌ام لغاتی را که خود کتاب معنی نکرده به‌طور مفصل توضیح دهم و چندین معنا برایشان بیاورم. کلمات و ترکیبات مهم املائی پس از معنی لغات قرار گرفته است و کلماتی را که تشابه املائی دارند کنارشان قرار داده‌ام تا در مقایسه کلمات، املائی آن‌ها بهتر و راحت‌تر جا بیفتند. پس از پایان لغت و املاهای درس‌ها، متون خارج کتاب املائی که عموماً از گلستان سعدی برگزیدم (متونی که کلمات مهم املائی‌شان ارتباط با کتاب درسی دارد) برای تمرین املا، قرار داده شده است تا عمق و تسلط کافی حاصل شود.

در پایان فصل اول، تست‌های درس به درس و کلی لغت و املا آورده‌ام و توصیه می‌کنم پس از تسلط بر تمام نکات درسی، آن‌ها را بزنید.

فصل دوم: قرابت معنایی ← مرتبط با قلمرو فکری

در این فصل به صورت درس به درس، ابتدا خلاصه هر درس را آورده‌ام و سپس مفاهیم مهم آن درس مورد به مورد توضیح داده شده و نمونه‌های کتابی و فراکتایی (ابیات و عبارات معادل از خارج کتاب) برای آن‌ها قرار داده‌ام.

در توضیح مفاهیم، هم اصل درس و هم متن‌های روان‌خوانی و اشعار شعر خوانی آورده شده و هشت گنج حکمت موجود در کتاب درسی به دلیل اهمیت بسیار مفاهیم، جداگانه و پس از درس مربوط به آن، توضیح داده شده است.

پس از هر درس، تمرین‌های مهم «چند انتخابی» قرار دارد که شامل چندین بیت و عبارت است و خواسته شده تعداد مشخصی از آن‌ها که با مفاهیم آن درس ارتباط دارند انتخاب شوند. تمرین‌های چند انتخابی در نظام‌های مدرن آموزشی دنیا به عنوان راهکاری مفید برای عمق‌دهی و افزایش تسلط، کاربرد فراوان دارند.

فصل سوم: تاریخ ادبیات

با توجه به کم بودن تاریخ ادبیات در کتاب درسی دهم و نبودن اعلام و تاریخ ادبیات ابتدای درس‌ها، کل تاریخ ادبیات را در جدول‌هایی آورده‌ام. پس از آن، تحلیل فصل‌ها و گونه‌شناسی (که در آخر هر فصل آمده) به صورت اینفوگرافی قرار داده شده که یادگیری را آسان می‌کند. جدول شخصیت‌های شاهنامه فردوسی و بعد از آن، شش کارتون از تاریخ ادبیات‌های موجود در کتاب، اثر دوست هنرمندم، سعید نوروزی، در این فصل قرار دارد. در پایان این فصل، تست کلی تاریخ ادبیات به گونه‌ای که تمام مطالب را پوشش دهد گذاشته‌ام.

فصل چهارم: دستور ← مرتبط با قلمرو زبانی

از آن‌جا که مطالب دستوری کتاب‌های جدید (پایه‌های هفتم تا دهم) به‌طور پراکنده و در جاهای مختلف آمده، تمام سعی خود را کردم که دسته‌بندی‌های مناسب انجام شود. این دسته‌بندی‌های سیزده‌گانه با نگاه به گذشته و با استفاده از مثال‌های متعدد از کتاب درسی به همراه تمرین‌ها و تست‌ها آورده شده است. بدیهی است در مواردی، دستور نظام جدید آموزشی با دستور نظام قدیم، تفاوت‌ها بلکه تضادهایی دارد که سعی در توضیح و یک‌دست‌سازی و عمق‌بخشی مطلب کرده‌ام.

فصل پنجم: آرایه‌های ادبی ← مرتبط با قلمرو ادبی

در این فصل تمام آرایه‌هایی که دانش‌آموزان در سال‌های هفتم تا دهم به‌طور پراکنده خوانده‌اند دسته‌بندی، توضیح و تشریح شده است. مثال‌های آورده شده را بیش‌تر از خود کتاب درسی دهم انتخاب کرده‌ام تا ارتباط و عمق مناسبی با مطلب اصلی ایجاد شود. پس از هر آرایه تست‌هایی قرار داده‌ام که به یادگیری کمک بیش‌تری می‌کند و در پایان فصل، تست کلی آرایه قرار دارد.

فصل ششم: پاسخ تمرین‌ها و چند انتخابی‌ها

تمرین‌های فراوانی که در لابه‌لای تمام فصل‌ها بوده است در این قسمت پاسخ داده شده است.

فصل هفتم: پاسخ تشریحی تست‌ها

در این فصل تست‌های درس به درس و کلی لغت و املا، تست‌های فصل به فصل قرابت معنایی، تست‌های کلی تاریخ ادبیات، تست‌های موضوع به موضوع دستور، تست‌های بحث به بحث و کلی آرایه‌های ادبی، پاسخ کاملاً تشریحی یافته‌اند.

لازم است در پایان تشکر فراوان نمایم از:

- ۱- جناب مهندس متولی مدیریت نشر الگو برای همراهی با ایده کتاب موضوعی و زمینه‌سازی مناسب برای تولید کتاب
- ۲- کارکنان عزیز نشر الگو که تلاش بی‌وقفه و شبانه‌روزی برای تولید این کتاب انجام دادند؛ خانم‌ها و آقایان: مختار، نوری، محمودی، فتحی، مرادی، فجری، تقوی، رسولی، نوریان، احدی و ...
- ۳- دوستان بسیاری که مشورت‌های مشفقانه‌ای به من دادند، آقایان: علی عسگری، مصطفی خاکبازان، عباس نادری و ...

نیوتن و تمام قوانین هارژه

برای دوره‌ای است که عاشق نباشی

وقتی به تو فکر می‌کنم

قلبم به هوای چشمم سرگ می‌کشد ...

علیرضا عبدالمحمدی

فهرست

فصل دوم ← قرابت معنایی

ستایش.....	۱۰۲
درس اول.....	۱۰۵
درس دوم.....	۱۰۸
درس سوم.....	۱۱۳
درس چهارم.....	۱۱۵
درس پنجم.....	۱۱۶
درس ششم.....	۱۲۰
درس هفتم.....	۱۲۵
درس هشتم.....	۱۳۲
درس نهم.....	۱۳۷
درس دهم.....	۱۴۱
درس یازدهم.....	۱۴۷
درس دوازدهم.....	۱۵۱
درس سیزدهم.....	۱۵۴
درس چهاردهم.....	۱۵۸
درس پانزدهم.....	۱۶۱
درس شانزدهم.....	۱۶۲
درس هفدهم.....	۱۶۷
درس هجدهم.....	۱۷۱
نیایش.....	۱۷۷
تست قرابت معنایی.....	۱۸۲

فصل اول ← لغت و املا

ستایش.....	۲
درس اول.....	۴
درس دوم.....	۷
درس سوم.....	۱۴
درس چهارم.....	۱۹
درس پنجم.....	۲۰
درس ششم.....	۲۴
درس هفتم.....	۲۶
درس هشتم.....	۳۰
درس نهم.....	۳۳
درس دهم.....	۳۶
درس یازدهم.....	۴۲
درس دوازدهم.....	۴۹
درس سیزدهم.....	۵۴
درس چهاردهم.....	۶۰
درس پانزدهم.....	۶۴
درس شانزدهم.....	۶۵
درس هفدهم.....	۷۰
درس هجدهم.....	۷۳
نیایش.....	۷۸
متون املائی خارج کتاب.....	۸۰
تست لغت و املا.....	۸۳

فصل سوم ← تاریخ ادبیات

جدول تاریخ ادبیات	۲۰۶
تحلیل فصل و گونه‌شناسی	۲۰۹
شخصیت‌های شاهنامه	۲۱۷
کارتون	۲۱۸
تست کلی تاریخ ادبیات	۲۲۴

فصل چهارم ← دستور

نقش کلمات	۲۳۰
ساختمان واژه	۲۴۱
فعل	۲۵۰
اجزای اصلی جمله	۲۵۶
گروه اسمی	۲۶۳
انواع واو	۲۷۰
جهش ضمیر	۲۷۲
حذف	۲۷۴
واژه‌های دو تلفظی	۲۷۸
جمله ساده و غیرساده	۲۷۹
شیوه بلاغی	۲۸۲
تحول معنایی واژه‌ها	۲۸۵
تحول نوشتاری کلمات	۲۸۷

فصل پنجم ← آرایه‌های ادبی

حسن آمیزی	۲۹۰
تشبیه	۲۹۲
ایهام	۲۹۹
سجع	۳۰۴
تضمین	۳۰۷
تضاد	۳۰۹

کنایه	۳۱۵
مجاز	۳۲۳
اغراق	۳۲۸
جناس	۳۳۱
تمثیل	۳۳۸
استعاره	۳۴۰
مراعات نظیر	۳۴۸
تشخیص	۳۵۳
تلمیح	۳۶۰
واج آرای	۳۶۵
تکرار	۳۶۸
تناقض	۳۷۰
حسن تعلیل	۳۷۴
ایهام تناسب	۳۷۷
اسلوب معادله	۳۸۰
نکات تکمیلی و اصطلاحات ادبی	۳۸۳
تست کلی آرایه‌های ادبی	۳۸۷

فصل ششم ← پاسخ تمرین‌ها و چندانتخابی‌ها

پاسخ متون املایی خارج کتاب	۳۹۶
پاسخ چندانتخابی‌های فصل دوم	۳۹۷
پاسخ تمرین‌های فصل دستور	۳۹۸

فصل هفتم ← پاسخ تشریحی تست‌ها

پاسخ‌های تشریحی	۴۰۵
-----------------------	-----